

Argument

Împlinirea a 125 de ani de la nașterea artistului brașovean Hans Mattis Teutsch oferă Muzeului de Artă Brașov pretextul de a prezenta într-o expoziție, nu pentru prima oară, o parte din opera acestuia. La prima vedere, demersul poate părea ușor lipsit de imaginație sau chiar inutil – iar Mattis Teutsch? De fapt, timpul a demonstrat că un artist trăiește veșnic prin opera sa și, totuși, nu este niciodată inutil să ne aducem aminte de el, să îi contemplăm lucrările și să încercăm să îi percepem mesajul. Pentru asta, opera trebuie văzută. Șansa contactului direct cu lucrările lui Hans Mattis Teutsch sau ale oricărui artist nu trebuie ratată. Comuniunea reală cu opera de artă, emoția și înțelegerea au loc atunci când întâlnirea dintre privitor și tablou este nemijlocită, iar aceasta nu va putea fi niciodată înlocuită de contemplarea fotografiilor din albumul de artă.

Conoscut mai ales de istoricii de artă și de colecționari, mai mult din surse livrești (puține în spațiul românesc), Hans Mattis Teutsch este un artist care trebuie adus periodic în atenția publicului. Artist al timpului său, prezență activă în miezul avangardei artistice europene, receptiv la mesajele artei occidentale, el a abordat soluții noi și a avut coloana vertebrală să nu renunțe la ele, chiar dacă nu a fost întotdeauna înțeles, apreciat și acceptat în mediul românesc al timpului.

Expoziția oferă prilejul de a vedea, împreună și în dialog, lucrări aflate în mai multe muzee din țară. Încadrate cronologic între al doilea deceniu al secolului XX și 1930, perioadă novatoare, de continuă căutare, ele reflectă creația unui artist complex, care și-a exprimat crezul artistic atât în prin intermediul picturii, cât și prin cel al graficii și al sculpturii. Linogravurile prezente în expoziție, realizate în al doilea deceniu al secolului, sunt marcate de influența Secession și de cea expresionistă, de colaborarea cu avangarda budapestană și de mișcarea berlineză „Der Sturm”. Ele demonstrează rapiditatea cu care Mattis Teutsch, „copil al secolului XX”, abordează experiențele artei timpului pentru a-și urma calea. Poate, mai mult decât în cazul linogravurilor, acest lucru este evident în cazul picturilor. Pornind de la accentele simboliste asupra naturii, cu peisaje unduitoare, trecând prin experiența expresionistă a Florilor sufletești și prin cea

constructivistă a proiectelor de decorații murale, Mattis Teutsch se dovedește un artist sensibil la tendințele dominante ale artei europene, dar nu sclavul lor, interpretându-le în manieră proprie. Sculptura prezentată în expoziție completează imaginea artistului. De la primele sculpturi în lemn colorate la nudurile din metal ale anilor 30, dincolo de varietatea formală a experiențelor stilistice rămâne constanta căutărilor artistului: expresia „pură și de sine stătătoare”.

Această expoziție nu și-a propus o prezentare amplă și exhaustivă a operei lui Hans Mattis Teutsch, ci punctarea unor momente importante din creația unui artist complex, a cărui contribuție la istoria artei românești, acceptată teoretic, trebuie conștientizată și asimilată prin prezența operei. (*Anca Maria Zamfir*)

Încă de la primele prezențe în expoziții, lucrările lui Mattis-Teutsch au provocat numeroase încercări de exegeză, ce și-au propus să clarifice semnificația unei opere ce, fără îndoială, le-a apărut contemporanilor săi stranie și radical nouă în raport cu tradiția artistică proprie spațiului central-european la începutul secolului XX. Generând deopotrivă respingeri vehemente și adeziuni entuziaste, efortul interpretativ a fost curmat brusc la sfârșitul anilor `30, prin retragerea artistului din viața publică, iar după 1945 din considerente de ordin ideologic. Așa se face că la moartea sa, în 1960, Mattis-Teutsch era un nume practic necunoscut în arta românească.

Recuperarea și reintegrarea sa în circuitul artei românești s-a realizat treptat, începând cu liberalizarea din anii `60, prin contribuția mai multor istorici și critici de artă, dintre care amintim doar pe Mihai Nadin, Banner Zoltán și Mircea Deac. Expozițiile retrospective (Brașov-1968; București-1971; Brașov-1984), monografiile publicate în această perioadă (Banner, *Mattis-Teutsch*, 1970; Deac, *Mattis Teutsch și realismul constructiv/und der Konstruktive Realismus*, 1985), au stabilit o perspectivă preliminară asupra operei sale. După 1989, repunerea în drepturi a avangardei și interesul sporit pentru specificul artistic regional, au determinat o serie de cercetători (Gudrun-Liane Ittu, Gheorghe Vida, etc.) să se aplece asupra relațiilor lui Mattis-Teutsch cu avangarda românească și a rolului jucat în peisajul artistic transilvănean. Cu toate acestea, constatăm

că Mattis-Teutsch a devenit mai cunoscut peste hotare (Germania, Ungaria), decât în țara sa natală, datorită publicațiilor și expozițiilor de anvergură ce i-au fost dedicate în ultimii ani.

Din aceste considerente, am considerat că, în mod firesc, prin însăși misiunea sa, Muzeul de Artă Brașov are datoria de a contribui la o mai temeinică cunoaștere a creației lui Mattis-Teutsch în spațiul cultural românesc. Catalogul expoziției **“*Mattis-Teutsch, artist al avangardei*”** se adresează, în egală măsură, cercetătorilor artei românești, pentru care sperăm să constituie un util instrument de lucru, și publicului interesat de artă. Prin intermediul studiilor semnate de renumiți cercetători ai artei românești și transilvănene (Almási Tibor, Gudrun-Liane Ittu, Iulia Mesea, Gheorghe Vida), ne-am propus să oferim o nouă perspectivă asupra unor aspecte mai puțin abordate în literatura de limbă română privitoare la Mattis-Teutsch (peisajul, grafica, ecoul în mediul cultural săsesc). De asemenea, catalogul cuprinde un amplu material imagistic, o cronologie actualizată, precum și un concis îndrumar bibliografic. Avem convingerea că demersul nostru expozițional și publicistic este de natură să contribuie la clarificarea locului ocupat de Mattis-Teutsch în evoluția artei românești din secolul XX. (***Radu Popica***)